

DEZSŐ KOSZTOLÁNYI

Leeuwerik

Uit het Hongaars vertaald door Henry Kammer

vannep amsterdam

Hoofdstuk 1

waarin de lezer kennismaakt met twee oude mensen en hun dochter, die ze verafgoden. Ook vernemen ze het een en ander over een uitstapje naar de Laagvlakte dat heel wat voorbereidingen vergde

De divan in de eetkamer was bezaaid met stukjes koord in de nationale kleuren, eindjes paktouw en snippers papier. Naast de eindjes touw lag een verkreukeld nummer van de plaatselijke krant. Op de voorpagina van het blad waren in vette letters de naam en het jaar van uitgifte afgedrukt: *Heraut van Sárszeg*,¹ 1899.

En in het felle zonlicht dat de kamer binnenviel, was op de wandkalender naast de spiegel duidelijk te zien dat het vrijdag 1 september was.

En de klok, die met zijn koperen slinger de eindeloos lijkende dag in stukjes hakte, verkondigde via het ruitje in zijn sierlijk bewerkte houten kast hoe laat het was: halfeen.

In de eetkamer waren de vader en de moeder aan het pakken.

Ze waren druk in de weer met een versleten koffer. Toen die volledig ingepakt was, stopten ze nog gauw een stofkam in een linnen zijvakje. Daarna sloten ze de koffer en gespten er een riem om.

Daar stond hij dan, klaar voor de reis en tot barstens toe volgepropt met van alles en nog wat. De twee zijkanten puilden even vervaarlijk uit als de buik van een kat die op het punt staat negen jongen te werpen.

Ze waren bijna klaar en hoefden alleen nog maar een paar spulletjes in de reismand op de tafel te stoppen: een met kant afgezet onderbroekje, een bloesje, een paar linnen pantoffeltjes en een knopenhaak – zaken die hun dochter al zorgzaam had klaargelegd.

‘De tandenborstel,’ zei de vader.

‘Inderdaad, de tandenborstel,’ reageerde de moeder verbaasd knikkend. ‘Die zouden we bijna vergeten.’

Ze snelde hoofdschuddend naar de gang en vandaar naar de meisjeskamer om de tandenborstel te halen, die bij de geëmailleerde waskom lag.

De vader streek voorzichtig met zijn handpalmen over de ingepakte goederen en drukte ze aan, zodat ze zo dicht mogelijk tegen elkaar aan kwamen te liggen.

Béla Bozsó, een oudere broer van zijn vrouw, had hen al dikwijls uitgenodigd om de zomer bij hem en zijn vrouw in Tarkó door te brengen, waar hij een landgoed bezat, een middelgroot agrarisch bedrijf van enkele tientallen hectare. Het woonhuis dat bij het landgoed hoorde, het ‘kasteel’, was precies in het midden van het landgoed gelegen en bestond uit drie vertrekken en een zaalachtige ruimte. Eromheen stonden wat bouwvallige schuren en bedrijfsgebouwen. De zaal, die aan de zijkant van het kasteel lag, werd als logeerkamer gebruikt, en zowel de vader als de moeder herinnerde zich nog duidelijk dat de witgekalkte wanden van dat vertrek waren behangen met jachtgeweren en hertengeweien.

Ook al waren ze daar al jaren niet meer geweest, de moeder

had het nog regelmatig over het 'landgoed' en over het met riet en biezen omzoomde beekje dat daar liep. Op het rimpelige wateroppervlak daarvan had ze als kind papieren bootjes laten dobberen.

Ze waren al heel lang van plan om de uitnodiging te aanvaarden, maar hadden daar nog steeds niet toe kunnen besluiten.

Dit jaar leek langer uitstel echter onmogelijk, want elke brief was geëindigd met de wens dat ze zo snel mogelijk zouden komen.

In mei hadden ze daarom besloten de uitnodiging aan te nemen, maar de zomer was, zoals gewoonlijk, voorbijgegaan met het aanleggen van wintervoorraden, het koken van jam en het wekken van kersen en meikersen. Eind augustus lieten ze de familie weten dat ze ook dit jaar niet kwamen logeren. Ze waren al oud en gingen niet graag meer van huis. Om de bittere pil te vergulden voegden ze eraan toe dat hun dochter in plaats van hen zou komen. Het meisje had hard gewerkt en moest er nodig eens een weekje tussenuit.

Het bericht werd door de familie met blijdschap ontvangen en vanaf dat moment kwam de postbode bijna dagelijks aan huis. Oom Béla en zijn vrouw, tante Etelka, stuurden het meisje regelmatig brieven, die door haar werden beantwoord, en de moeder schreef aan haar schoonzus en de vader aan zijn zwager. In een van zijn brieven verzocht hij hem om zijn dochter persoonlijk met een koets van het station af te halen, want vandaar naar het kasteel was het bijna een uur gaans, zodat ze de afstand bezwaarlijk te voet kon afleggen. Al corresponderend waren ze het volledig eens geworden over dit soort zaken.

De laatste dagen voor het vertrek verliep het contact niet

meer via brieven, maar via telegrammen, waarin nog resterende onzekerheden, hoe onbeduidend ook, werden opgehelderd. De reis was nu zo volledig georganiseerd dat afzeggen niet meer mogelijk was.

De moeder kwam terug met de tandenborstel, die de vader zorgvuldig in zijdepapier wikkelde.

De ouders keken nog eens om zich heen en pas toen ze zagen dat ze niets vergeten hadden in de mand te stoppen, sloten ze het deksel en probeerden dat op slot te doen.

Maar de sleutel pakte niet en het slotje sprong steeds weer open, zodat ze besloten de mand met paktouw dicht te binden. De vader leunde daartoe met zijn magere borst op het deksel, waarbij hij zich zozeer inspande dat de aderen op zijn voorhoofd opzwellen.

Die dag waren ze alle drie vroeg wakker geworden en meteen aan het pakken geslagen, maar door de grote opwinding waarin ze verkeerden, hadden ze weinig meer gedaan dan heen en weer hollen. En omdat ze voortdurend bedachten wat ze nog allemaal moesten doen, hadden ze zich nauwelijks tijd voor het middageten gegund.

Maar nu waren ze klaar.

Ze zetten de mand naast de koffer op de grond. Over het tegelpad dat vanaf de Petöfistraat door de tuin naar de veranda liep, hobbelde een karretje.

Het werd voortgeduwd door een lange, magere jongen. Bij de veranda gekomen sleepte hij de bagage naar het karretje en zette die er met onverschillige bewegingen op. Onmiddellijk daarna vertrok hij met zijn lading naar het station.

De vader droeg een muisgrijs kostuum in precies dezelfde kleur als zijn haar. Zelfs zijn snor had die lichtgrijze tint. Onder zijn ogen bolde zijn gerimpelde, perkamentachtige

gezichtshuid wat op, zodat het leek of daar donkere zakjes hingen.

De moeder was zoals altijd in een zwarte jurk gekleed. Haar haar, dat ze met notenolie had ingewreven om er glans aan te geven, was nog niet overal grijs en haar huid was nog maar nauwelijks gerimpeld, alleen over haar voorhoofd liepen twee diepe groeven.

Maar ondanks die uiterlijke verschillen leken de twee bejaarde mensen sprekend op elkaar. Hun ogen hadden een even verschrikte uitdrukking, hun dunne, benige neuzen spitsten zich in gelijke mate en hun oren vertoonden dezelfde rode gloed.

Toen de jongen vertrokken was, wierpen ze gelijktijdig een blik op de wandklok en de vader keek voor alle zekerheid ook nog op zijn zakhorloge, dat nauwkeuriger liep. Vervolgens snelden ze naar de veranda en riepen gelijktijdig: 'Leeuwerik!'

Op de bank onder de kastanjeboom, waar je een fraai zicht had op de bloembedden, zat een meisje. Ze had een kluwen gele katoen op haar schoot liggen en haakte een kleedje.

Vanaf de veranda was alleen haar donkere haar te zien, dat een schaduw wierp op haar gezicht, zoals de bladeren van de bomen de grond beschaduwden. Haar gelaat was zeker voor drie vierde deel overschaduwd.

Ze stond niet meteen op, misschien omdat ze de oude mensen niet had horen roepen. Ze zat graag zo op die bank, met gebogen hoofd en geheel verdiept in haar handwerk – een houding en een bezigheid die ze lang volhield, zelfs als ze al vermoeid was.

Soms keek ze niet op als ze een geluid hoorde. Op zo'n moment beheerste ze zich met de zelfdiscipline van een zieke die een bepaalde beweging niet mag maken.

Het geroep werd luider.

‘Leeuwerik!’

En nog luider:

‘Leeuwerik!’

Ze keek naar de veranda, waar haar vader en moeder stonden. De troetelnaam Leeuwerik hadden ze haar heel lang geleden gegeven, toen ze nog graag zong. Hij was op de een of andere manier aan haar blijven kleven en nu droeg ze hem als een kinderjapon die haar te klein was geworden.

Het meisje slaakte een diepe zucht – iets wat ze heel dikwijls deed. Ze wikkelde de bol katoen op, stopte hem in haar handwerkmandje en liep in de richting van het met wilde wingerd begroeide prieel. Ik moet me haasten, dacht ze, zo dadelijk vertrekt de trein. Vanavond slaap ik al bij mijn oom op het landgoed in Tarkõ. Met een licht waggelende gang liep ze naar voren.

Haar ouders sloegen haar nadering met een liefdevolle glimlach gade, maar zodra haar gezicht tussen de bladeren verscheen, vervaagde hun lach.

‘We moeten gaan, schatje,’ zei de vader met neergeslagen blik.

Hoofdstuk 2

waarin we door de Széchenyistraat naar het station lopen en het vertrek van de trein bijwonen

Ze liepen door het populierenlaantje, de enige geasfalteerde straat van Sárszeg, die hen in een rechte lijn naar het station voerde. Links de vader, in het midden Leeuwerik en rechts de moeder, net als bij hun dagelijkse wandelingen.

De moeder vertelde Leeuwerik dat ze de tandenborstel op het laatste ogenblik nog in de reisman had gestopt. Ook legde ze haar uit waar ze bepaalde andere kleine voorwerpen had opgeborgen. De vader, die Ákos Vajkay heette, droeg een witgestreepte wollen deken en een veldfles, die hij had gevuld met het betrouwbare putwater dat ze dagelijks dronken.

Onder het lopen sprak hij geen woord, hij wierp alleen af en toe een blik op zijn dochter naast hem.

Het meisje droeg een reusachtige hoed met ouderwetse donkergroene veren en een lichte jurk. Om zich tegen de grote hitte te beschermen had ze haar parasol opengeklapt, zodat het onbarmhartige zonlicht dat op haar gezicht viel enigszins werd gezeefd.

Leeuwerik was een goed meisje, ja een heel goed meisje, en

de enige vreugde in zijn leven. Dat zei Ákos althans voortdurend tegen zichzelf en anderen.

Hij wist dat het arme kind niet bepaald een schoonheid was en dit had hem lange tijd verdriet gedaan, maar na verloop van tijd was het hem minder opgevallen. Het was alsof zijn ogen of hersenen haar beeld opzettelijk vervaagden en met een verhullende nevel omgaven. Hij dacht niet meer aan haar uiterlijk en hield van haar zoals ze was, met een oneindige liefde.

Al vijf, nee, tien jaar geleden had hij alle hoop om het meisje uit te huwelijken opgegeven, hij dacht er eenvoudig niet meer aan. Toch reageerde hij nog altijd sterk op alles wat er met haar gebeurde. Als ze bijvoorbeeld haar kapsel veranderde, aan het einde van de herfst haar wintermantel ging dragen of in het voorjaar een nieuwe jurk, hinderde hem dat een poosje, maar na een tijdje raakte hij aan haar nieuwe uiterlijk gewend.

Ook nu had hij last van een dergelijk gevoel. Hij had medelijden met Leeuwerik en kwelde zichzelf om zijn medelijden te verzachten. Hij gaapte haar langdurig aan, zodat het bijna kwetsend was, nog altijd niet gewend aan haar gezicht, dat hier te bol en daar te mager was en ontsierd werd door een vlezige neus, paardachtige neusgaten, mannelijk zware wenkbrauwen en waterige oogjes – oogjes die overigens een beetje aan de zijne deden denken.

Hoewel hij bijzonder weinig verstand van vrouwen had, wist hij met zekerheid dat zijn dochter lelijk was. En niet alleen lelijk, maar ook verlept en oud. Ze was al een echte oude vrijster.

Pas nu hij haar zag in de roze lichtgloed van de parasol, in die bijna theatrale belichting, drong dit droevige feit geheel

tot hem door. Een rups onder een rozenstruik, dacht hij bij zichzelf, in zijn muisgrijze kostuum voortstappend, en toen ze bij het Széchenyiplein waren gekomen, het enige grote plein in Sárszeg, dat niet alleen als marktplaats maar ook als agora dienstdeed, haastte hij zich vooruit om maar niet naast Leeuwerik te hoeven lopen.

Aan dat plein lagen het stadhuis, een koffiehuis dat de naam van de eigenaar, Baross, droeg en het gymnasium met zijn uitgesleten, bouwvallige trappen en zijn houten torentje, waarin 's morgens een klok werd geluid om de leerlingen te waarschuwen dat de schooltijd begon. Bovendien was er op het plein een restaurant, De Koning van Hongarije geheten, en recht ertegenover een hotel, Hotel Széchenyi, dat in een van zijn vleugels onderdak bood aan het Kisfaludy-theater. Wie vanaf de plaats waar de Vajkays zich bevonden schuin zijwaarts keek, zag nog een paleisachtig gebouw zonder bovenverdieping, dat met gipsen rozen en een goudkleurige bliksemafleider was versierd. Hier, in een van de fraaiste bouwwerken van de stad, zetelde de Herensociëteit. Wat verderop waren winkels te vinden, zoals een verfwinkel, twee ijzerwinkels, de papier- en boekhandel van meneer Vajna, een apotheek die de Maria-apotheek heette, en een nieuwe, fraai ingerichte galanteriezaak, Weisz en Co genaamd. Toen de Vajkays daar voorbijkwamen, stond in de deuropening juist de eigenaar een sigaar te roken, waarbij hij zijn hoofd, dat bijna de omvang van een watermeloen had, met welgevallen liet beschijnen door de zon. Hij was kennelijk goedgeluimd, want toen hij de Vajkays zag, nam hij zijn sigaar uit zijn mond, maakte een buiging in hun richting en groette hen met een brede glimlach.

Ákos kwam evenals zijn vrouw en zijn dochter slechts zelden in de binnenstad. Het feit dat iedereen hem daar

kon zien lopen en nieuwsgierig naar hem keek, maakte hem zichtbaar nerveus.

Op het terras van Café Széchenyi zaten die middag wat mensen bier te drinken. Ze keken op uit hun krant en namen Leeuwerik in ogenschouw. Niet respectloos, maar op de manier waarop ze dat altijd deden: met welwillende, asgrijze sympathie, waar een rode draad van leedvermaak doorheen liep.

Toen hij dit merkte, verjoeg de oude heer de sombere gedachten waarmee hij zichzelf kwelde. Hij hield zijn pas in en ging naast zijn dochter lopen, met een zekere koppigheid en alsof hij ook deel wilde hebben aan de sympathie en het leedvermaak van de toeschouwers. Zoals hij altijd deed op dergelijke ogenblikken, duwde hij zijn linkerschouder met een nerveuze beweging wat naar voren om zijn verlegenheid over de inbreuk die zijn nageslacht op de orde der dingen maakte te verbergen.

Het duurde niet lang meer of ze kwamen bij het station. De locomotief van het boemeltreintje, die veel weg had van een koffiemolen, stond sissend en puffend gereed voor vertrek en de bel werd al geluid om de passagiers tot instappen te manen.

Ze haastten zich over het perron naar de damescoupés in de hoop daar een goede plaats voor Leeuwerik te bemachtigen, maar tot hun verbijstering waren daar alle plaatsen al bezet.

Leeuwerik moest van het ene overvolle rijtuig naar het andere snellen, totdat ze uiteindelijk, helemaal achter in de trein, een tweedeklascoupé vond, waar alleen een jonge man en een oude, magere katholieke priester zaten. Bij gebrek aan beter besloot ze daar in te stappen en de vader volgde haar voorbeeld om haar met haar bagage te helpen.

Ákos sleepte de koffer de coupé in en zette de mand in

het bagagenet. Daarna gaf hij Leeuwerik de witgestreepte deken en de veldfles aan, zodat ze onderweg geen kou hoefde te lijden en geen vreemd water hoefde te drinken. Hij trok ook de jaloezie omlaag om het meisje tegen de gloeiend hete zon te beschermen en ging zelfs even zitten om de zitting van de treinbank uit te proberen. Toen hij alles in orde had bevonden, nam hij uitvoerig afscheid en kuste haar op haar beide wangen. Hij kuste Leeuwerik nooit op haar mond.

Nadat hij uit de trein was gestapt, voegde hij zich met zijn zware, stijve hoed diep over zijn ogen getrokken weer bij zijn vrouw, die voor de wagon stond te wachten en naar het raam van Leeuweriks coupé staarde. En hoe vreemd het ook mag klinken, het duurde niet lang of ze begonnen geluidloos te huilen, waarbij de tranen over hun wangen rolden, wat voor iedereen duidelijk zichtbaar was.

De inwoners van Sárszeg die hen met de gebruikelijke provinciale nieuwsgierigheid begluurden, verbaasden zich daar niet over.

Ze waren er allang aan gewend geraakt dat de Vajkays er geen been in zagen om in het openbaar te huilen. Ze deden dat niet alleen tijdens de zondagse preek in de kerk, bij begravenissen en op bruiloften, maar ook tijdens de plechtigheden op de vijftiende maart,² als ze door de op die dag gebruikelijke vlaggen, voordrachten en toespraken in vervoering raakten. Het leek soms wel of ze op zoek waren naar gelegenheden waarbij ze in tranen konden uitbarsten.

Thuis leefden ze heel vrolijk, maar zodra ze de mogelijkheid hadden om onder dekking van de algemene ontroering hun tranen de vrije loop te laten, deden ze dat. En als ze daarna hun tranen droogden, zeiden ze altijd met een flauwe glimlach dat ze 'weer eens lekker uitgehuild hadden'.

Het was dus geen wonder dat ze ook nu stonden te huilen.

Nadat Leeuwerik zich in de coupé had geïnstalleerd, boog ze zich uit het neergedraaide coupéraam en zag dat de twee oude mensen stonden te snikken. Ze reageerde met opzet niet op deze uitbarsting van droefenis, maar dwong zichzelf om een onverschillige gelaatsuitdrukking aan te nemen en probeerde zelfs een glimlach op haar gezicht te forceren. Iets zeggen durfde ze echter niet, bang dat haar stem haar zou begeven.

Het afscheid was lang en zwaar doordat de trein maar niet wilde vertrekken. Lokale treinen gedragen zich dikwijls verward: eerst brengen ze de mensen in paniek door te doen alsof ze op het punt staan te vertrekken, daarna zetten ze zich met een machtige schok in beweging, maar onmiddellijk daarop gebeurt er gewoonlijk iets verschrikkelijks waardoor ze weer tot stilstand komen. Leeuwerik had dus tijd te over om afscheid van haar ouders te nemen. Alles wat ze hadden willen zeggen, was al gezegd en ze konden niets nieuws bedenken. De oudjes droogden hun tranen en stonden doelloos te wachten, hopen dat de scène niet langer gerekt zou worden.

‘Pas op dat je niet bezweet raakt en kou vat in die helse hitte!’ zei mevrouw Vajkay bezorgd.

Het waren woorden waar Leeuwerik nauwelijks acht op sloeg, want haar moeder waarschuwde haar het hele jaar door voor de grillen van het klimaat.

‘Als je dorst krijgt, gebruik dan de veldfles,’ maande de vader haar. ‘Drink geen ander water onderweg.’

‘En eet geen suikermeloen. En ook geen komkommersla. Denk er alsjeblieft aan, Leeuwerik!’

De trein floot oorverdovend, zodat ze alle drie in elkaar krompen, maar hij vertrok nog altijd niet.

‘God behoede je, meisje,’ zei Ákos, terwijl hij al zijn kracht verzamelde om de conversatie op een energieke en mannelijke manier te besluiten. ‘God behoede je en pas goed op jezelf, kindlief.’

‘O, Leeuwerik!’ riep de moeder, die op een punt van haar zakdoek kauwde om te voorkomen dat ze opnieuw in tranen zou uitbarsten. ‘O, mijn lieve meisje, wat zal je afwezigheid ons zwaar vallen!’

Pas nu zei Leeuwerik ook iets.

‘Vrijdag ben ik al weer terug, moeder, vandaag over een week, vrijdag.’

‘Vrijdag,’ herhaalden de oude mensen mechanisch en ze wuifden naar haar.

Op dat moment ging er een schok door het lage, gammele treintje en opeens zette het zich knarsend en ratelend in beweging.

Daarna maakte het snel vaart en het duurde niet lang of het had het open veld bereikt.

Leeuwerik boog zich uit het raam. Ze keek naar haar ouders, die enigszins houterig naast elkaar stonden en met hun zakdoek zwaaiden. Een poosje kon ze hen nog zien, maar ten slotte verdwenen ze uit haar blikveld.

Kazernemuren, torens, hooimijten, seinpalen en lichtmasten schoten wervelend langs de wagon en paarse bloemen bogen hun kopjes in de door de trein opgewekte luchtstroom. Leeuwerik had last van het zonlicht, dat haar verblindde, van het stof, dat in haar ogen prikte, en van de steenkooldamp van de locomotief, die haar longen irriteerde, zodat ze moest hoesten. Alles draaide voor haar ogen.

Innerlijk leek Leeuwerik veel op haar vader. Ze bekommerde zich nergens om en leefde van dag tot dag, maar nu

ze het steeds wisselende landschap aan haar voorbij zag schieten, moest ze opeens denken aan datgene wat nooit kon veranderen en altijd hetzelfde zou blijven, en ze voelde een grote beklemming.

Ze ging voor een ander raam staan, dat niet was opengedraaid en dus meer beschutting bood, maar het glas weer Spiegelde haar gezicht. Ze keek niet graag naar zichzelf, want dat was een teken van ijdelheid, en wat had het trouwens voor zin?

Om niet langer met haar uiterlijk te worden geconfronteerd schuifelde ze over de hotsebotsende vloer van het treinrijtuig in de richting van haar coupé, waar de jonge man en de oude priester zaten, maar toen ze daar wilde plaatsnemen, kon ze zich niet langer beheersen en schoten haar ogen vol tranen.

Ze schrok van haar plotselinge gemoedsbeweging en bracht haar hand naar haar ogen om die voor haar medepassagiers te verbergen. Het verbaasde haar dat deze gevoelsontlading al in de trein plaatsvond en niet pas bij haar aankomst op het kasteel of nog later. De tranen stroomden nu overvloedig langs haar wangen. Ze had nooit geweten dat een mens zo kon huilen.

Desondanks haalde ze haar zakdoek niet tevoorschijn. Het had ook geen zin gehad om te proberen met een klein zakdoekje die vloed te stelpen. Ze hilde openlijk in het bijzijn van de twee mannen, nog altijd staande, bijna schaamteloos, zwelgend in haar verdriet, de mysterieuze vloek van de lelijkheid die op haar rustte deels onverschillig, deels ostentatief torsend. De onophoudelijke tranenvloed bedekte haar ogen als een vochtig vlies. Zelf zag ze niemand en het kon haar niet schelen dat anderen haar wel zagen.

Ten slotte raakten al haar zenuwen en spieren in een kramp-

toestand die haar keel dicht leek te snoeren, zodat ze daar een lichte irritatie bespeurde, alsof ze tokayer dronk, en daarna kreeg ze een bittere smaak in haar mond die bijna onverdraaglijk was.

De twee mannen sloegen het oeroude fenomeen van het huilen zwijgend gade. De borst van het meisje nam door een diepe, krampachtige inademing ongelooflijk in omvang toe en ze hapte met trekkende lippen een paar maal wanhopig naar lucht. Na nog enkele inademen verminderde de kramptoestand en volgde het geleidelijk ontspannen, dat nog steeds onaangenaam, maar beter te verdragen was.

Leeuwerik leunde tegen de coupédeur om al haar kracht voor het huilen te bewaren. Ze vertrok haar gezicht daarbij nauwelijks, zoals mensen die lichamelijke pijn lijden plegen te doen, maar liet alleen haar hete tranen uit haar ogen en – via de traanbuizen – uit haar mond en neus stromen. Haar lichaam schokte vanaf haar knieën tot aan haar schouderbladen onder invloed van iets wat niet door anderen, maar alleen door haarzelf kon worden waargenomen: een opflitsende, maar vormloos blijvende herinnering, een slechts gedeeltelijk tot het bewustzijn toegelaten, maar juist daardoor uiterst onaangename gedachte, die een niet door schreeuwen te verlichten pijn veroorzaakte.

Toen ze enigszins tot bedaren was gekomen, ging ze op haar plaats zitten. Haar brede gezicht werd door het zonlicht verwarmd, haar van traanvocht en snot glinsterende neus was vuurrood en haar gedeeltelijk onder haar gevederde hoed verborgen gezicht leek wel een masker.

De jonge man, een aantrekkelijk ogende, maar domme kerel die tot dat moment had zitten lezen, legde zijn boek op zijn schoot en staarde naar het snikkende meisje. Hij

stond op het punt haar zijn hulp aan te bieden, maar kreeg het aanbod toch niet over zijn lippen. Intussen vroeg hij zich tevergeefs af wat haar was overkomen. Misschien is ze onwel geworden of heeft ze iets vreselijks meegemaakt, dacht hij – een veronderstelling die gevoed werd door wat hij in goedkope romannetjes had gelezen.

Leeuwerik nam geen notitie van hem en keek met een bijna krenkende opzettelijkheid langs hem heen. Ze deed dit altijd als ze jonge mannen ontmoette, omdat ze gemerkt had dat die vermeden haar aan te kijken en met een hatelijke, bestudeerde koelheid op haar aanwezigheid reageerden. Op die manier verdedigde ze zich tegen hen.

De jongen begreep dit instinctief. Hij schonk verder geen aandacht aan het meisje en verdiepte zich weer in zijn lectuur. Leeuwerik wisselde van plaats. Ze ging tegenover de priester zitten, die al die tijd had gedaan of hij zich niet van haar aanwezigheid bewust was. De geestelijke, een man met een ziekelijk bleek gezicht en uitstekende jukbeenderen, las in een met rode letters gedrukt brevier en leunde daarbij met zijn hoofd tegen het gangraam. Zijn gelaatsuitdrukking duidde op een grote innerlijke rust. Hij droeg een versleten soutane, waaraan een van de knopen ontbrak en waarvan de celluloid kraag gekreukt en zelfs brokkelig was. De kleine, bescheiden soldaat van de machtige kerk, die op weg was naar zijn dorp, waar hij in liefde en goedheid zijn oude dag doorbracht, vermoedde wat er aan de hand was, maar zei niets. Uit tact en medeleven negeerde hij het meisje. Hij wist dat deze wereld een tranendal is.

Pas toen Leeuwerik tegenover hem was gaan zitten, keek hij haar aan met zijn blauwe ogen, die door de voortdurende aanblik van God waren gescherpt. Zijn doordringende blik

kwetste haar niet, maar kalmeerde haar juist, zodat ze die vriendelijk beantwoordde, alsof ze hem wilde bedanken voor de aandacht die hij haar schonk. De emotionele storm die in haar woedde, bedaarde geleidelijk. Na een poosje snikte ze niet meer, maar had ze enkel nog tranen in haar ogen en ten slotte kalmeerde ze volledig. Ze staarde door het raam naar buiten, maar wendde af en toe haar hoofd om een blik op de vermoeide, armoedig geklede priester te werpen, die de zestig al was gepasseerd en dus dicht bij het graf stond. De wonderbaarlijke eenvoud die de geestelijke uitstraalde, werkte geruststellend en vertroostend. Ook gedurende de rest van de reis spraken ze geen van drieën een woord.

Toen de trein een halfuur later stopte, stond de jonge man op, hing zijn tweeloops jachtgeweer om zijn schouders, pakte zijn gevederde jagershoed en verliet de trein. Leeuwerik groette hem met een hoofdknik.

Bij Tarkó hielp de priester haar met het verlaten van de trein door haar bagage aan te geven. Oom Béla stond op de bok van de sjees te wachten en wenkte haar. Zijn vriendelijke, mollige gezicht met de door wind en zon gelooiden huid straalde. Zoals gewoonlijk had hij een brandende sigaret in zijn mond.

Leeuwerik glimlachte. De baard van haar oom was geelbruin, net als de Bosnische tabak die hij placht te roken. Toen ze hem een kus gaf, rook ze de geur ervan.

Er was nog iemand die haar opwachtte: Tijger, de jachthond. Toen de koets zich in beweging zette, deed hij dat ook en hij bleef ernaast hollen, totdat ze bij het kasteeltje waren aangekomen.